

Капиталови търговски дружества

Капиталови търговски дружества

Капиталовите търговски дружества (КТД) са дружества на капитала оттам е и тяхното наименование. Правноорганизационните форми на ТД които са капиталови са: ООД, АД, КДА. Проблемата която се разглежда за КТД е много широко обхванен и не би могъл да се изчерпи и разгледа от всички страни.

КТД обединяват значителни капитали и затова са предпочитани от едрите капиталисти и проспериращи компании.

КТД е термин, който не се използва в нормативните актове, но това е научен термин и е общоприет. Между КТД се откроява АД то е най чистата и безспорна форма на КТД-во, докато при ООД и КДА има персонални признаци, които са от значение. Трябва да се посочи че ООД се създава като персонално ТД-во, при което от значение са личните качества на лицата и съдружниците имат дялове, а не акции. ООД е дружество от междинен тип (на личността и капитала)

КТД има два вида съдружници: комплементари, които са лично солидарно и неограничено отговорни за задълженията на дружеството, и командисти, които участват в капитала и то с акции.

Сега ще разгледам поотделно ООД, АД и КДА, най важните въпроси свързани с тях и приложението им в търговската дейност в страната.

ООД получава своята правна регламентация в гл.13 на ТЗ.

Законовият термин ООД трябва да се приеме условно. Този термин не ще рече, че дружеството отговаря за поетите задължения ограничено. То отговаря за задълженията си с цялото имущество. В този смисъл няма разлика между ООД и АД. Ограничена е отговорността на членовете на този вид ТД към самото него за поетите от него задължения. Съдружниците отговарят за тези задължения в ограничен размер до направените от тях вноски в капитала.

В чл. 113, който носи заглавието „определение“, четем: „Дружество с ограничена отговорност може да се образува от едно или повече лица, които отговарят за задълженията на дружеството с дяловата вноска в капитала на дружеството.“ Несъмнено този текст не е определение, а разкрива само някои от характерните признаци на ООД. Съществените черти на ООД могат да бъдат изведени от цялостната му уредба в ТЗ.

Първо, ООД е вид ТД, затова за него са в сила всички разпоредби в ТЗ и други нормативни актове, които имат за адресат търговците и ТД, напр. дял I от ТЗ.

Второ, ООД е юридическо лице и отговаря самостоятелно за задълженията си с цялото си имущество. Съдружниците не отговарят за задълженията му, както и то не отговаря за техните задължения.

Трето, съдружниците участват задължително в образуването на капитала на ООД. До размера на направените вноски съдружниците поемат риска за стопанската дейност на ООД.

Четвърто, минималният капитал на ООД е определен от закона в размер на 5 000 лева, като при учредяването трябва да бъдат внесени най-малко 70 на сто от него. Минималният дял на отделния съдружник е 2 лв.

Пето, ООД е закрито ТД, защото приемането на нови съдружници става с единодушно решение на общото събрание. Следователно съдружниците се подбират от самите тях, като се преценяват качествата им от взаимен интерес.

Шесто, съдружниците участват в управлението на дружеството и са длъжни да съдействат за осъществяването на дейността му. Те разполагат със свобода при избора на начина на текущото управление, като могат да го възложат на един или на няколко управители, посочени от тях.

Посочените съществени черти на ООД показват, че някои от тях са характерни за АД като типично капиталово ТД, а други - на СД като главна форма на персоналните ТД. Така, подобно на АД, ООД трябва да има обявен размер на капитала, не по-малък от законно установения. ООД отговаря самостоятелно с цялото си имущество за своите задължения, като съдружниците носят риска до размера на направените от тях вноски. Черти, характерни за СД в правната уредба на ООД, са: приемането на нови съдружници става със съгласие на всички съдружници, следователно и ООД е затворено ТД; съдружниците са задължени да съдействат за осъществяване дейността на дружеството и всички те имат право да участват в управлението му. Наличието на белези на АД и на СД дава основание ООД да се разглежда като смесен, хибриден вид ТД. Това е неговото голямо достойнство и предимство, с което може да се обясни голямата му популярност.

От финансово гледище ООД е широко достъпна форма на ТД. ООД е ТД на малките и средните стопански субекти, които се обединяват с оглед на личните си качества за извършване на съвместна стопанска дейност.

Като вид ТД ООД може да се използва във всички стопански отрасли - промишленост, строителство, транспорт, търговия, услуги и др. Изключено е изрично прилагането на ООД в банковата и застрахователната дейност - чл. 64, ал.3. Причината е, че за тези дейности са необходими значителни капитали и съдружниците обикновено не участват пряко в извършване на стопанската дейност. Като търговско дружество ООД не може да се използва за извършване на нестопанска дейност. ООД е удобна форма и за създаване на ТД с българско и чуждестранно участие.

ООД е много подходящ вид ТД за участие в стопанската дейност на държавата и общините. Тя е особено пригоден вид за осъществяване на приватизация на държавните и общинските предприятия. Затова преобразуването на държавни предприятия в ООД или АД се уреди в чл. 17 ЗППДОП.

ООД се използва на практика с успех и при организиране на стопанска дейност от сдружения с нестопанска цел или от държавни учреждения, когато извършването на подобна дейност им е разрешено.

За първи път ООД е получило нормативна уредба в Германия със закона от 5 април 1892 г. Общопризната е заслугата на германската научна и законодателна дейност за обособяването на тази форма на ТД.

Образуване на ООД.

Разпоредби за образуване на ООД се намират на две места в ТЗ: в гл. X (чл. 63 и сл.), където се съдържат общи положения за образуване на всички видове ТД, и в гл. XIII, където са дадени само някои особени изисквания за формата и съдържанието на дружествения договор, за фирмата, вписването и отговорността на учредителите - чл. 114 и сл.

Обикновено образуването на ООД се предхожда от търговско-икономическо проучване и подготовка. В устни и писмени преговори бъдещите съдружници уточняват интересите си от създаването на ООД, като определят неговите цели и задачи. Те обсъждат предмета на дейност, капитала и другите източници на средства, необходими за осъществяването на дейността. От важно значение е да се изяснят размерите и видът на вноските на отделните съдружници, както и личното участие в осъществяването на дейността. Подлежат на уточняване и редица други въпроси от технически или търговски характер, като напр. материалната база, техническото ѝ развитие, пазарите за реализация на продукцията и услугите, перспективите за дейност и др. На тази основа се изяснява бъдещата структура на управление, правото на глас, разпределението на печалбата, а също и фирмата, седалището, както и всички други въпроси от взаимен интерес.

Ако бъдещите съдружници решат, те могат да подпишат договор по въпросите, по които са постигнали съгласие. Изясняването на отделните въпроси и проучванията понякога изискват по-продължително време. Постигнатото съгласие по всички въпроси може да се изрази в специален подготвителен договор - чл. 66. В него се определят задълженията, поемани от отделните учредители във връзка с бъдещото образуване на ООД. При неизпълнение на така уговорените задължения страните отговарят само за причинените вреди, но не и за пропуснатите ползи. По своя характер подготвителният договор не се приравнява на предварителния договор по смисъла на чл. 19 ЗЗД. Страните по подготвителния договор не могат да искат сключването на окончателен договор по съдебен ред въз основа на чл. 19, ал. 3 ЗЗД. Обикновено подготвителният договор не съдържа отговор на всички въпроси, които трябва да се обхванат в дружествения договор според чл. 115. Целта на подготвителния договор, както това личи от наименованието му, е да подготви сключването на дружествения договор. За него не е в сила изискването на чл. 19, ал. 2 ЗЗД - да съдържа уговорки относно съществените условия на окончателния договор. По своя характер подготвителният договор е най-близо до договора за гражданско дружество.

Образуването на ООД изисква извършването на определена съвкупност от правни действия при спазване на съответна последователност във времето. С оглед вида на тези действия се различава образуване на ново ТД, което тепърва започва да извършва търговска дейност, и създаване на ООД чрез преобразуване на ТД, като новото ООД е правопреемник на преобразувани ТД (така напр. при сливане, вливане, промяна на организационната форма и пр.).

Акът, с който се образува ООД, може да бъде дружествен договор, едностранен акт при ЕООД или административен акт - при ЕООД, създавани върху държавна или общинска собственост.

ТЗ не установява специално изискване спрямо учредителите на ООД. В сила са общите изисквания, предвидени в чл. 65. Учредители могат да бъдат дееспособни български и чуждестранни физически и юридически лица. Не е посочен броят на лицата, следователно те могат да бъдат едно или повече. Няма максимален брой на съдружниците - напр. както във Франция, където този брой е 50. Като се държи сметка за правата и задълженията на съдружниците, целесъобразно е броят на съдружниците да е съобразен с реалните възможности за участие в дейността и управлението на ООД. Физическите лица - учредители трябва да са дееспособни. Учредители могат да бъдат и съпрузи. Не е пречка учредителят да бъде едноличен търговец. Чуждестранни лица също могат да бъдат учредители, като се съобразяват с условията, посочени в ЗСДЧЛЗЧИ (вж. гл. седма).

Всяко юридическо лице според закона може да бъде учредител, а следователно и съдружник в ООД. Юридическото лице може да бъде ТД, включително и друго ООД. Сдружения с нестопанска цел и фондации също могат да бъдат учредители, ако това е в съответствие с целите и задачите на ООД и юридическото лице може да изпълнява членствените си задължения.

В дружествения договор може да се предвидят специални изисквания или забрани за участие в ООД като учредители, напр. професионална подготовка, възраст, семейни връзки, трудов стаж, гражданство и др. Може да се възприеме учредители да са само физически или само юридически лица или определен вид юридически лица, напр. юридически лица без държавно или общинско имущество.

Според чл. 137, ал. 1, т. 6 общото събрание на ООД е компетентно да взема решения за откриване и закриване на клон. За клона на ООД се прилагат съответно общите разпоредби за клоновете, съдържащи се в чл. 17 - 20.

Клонът е териториално и организационно обособена част от ООД, която няма юридическо лице и правоспособност. ООД може да организира неограничен брой клонове. Образоването на клон изисква да се впише решението на общото събрание, което се извършва по писмено искане на ООД, в търговския регистър при съда, в чийто район се намира седалището му - чл. 17, ал. 2. Искането трябва да съдържа фирмата, седалището и предмета на дейност на ООД, регистрирания капитал, седалището и предмета на дейност на клона и лицето, което управлява клона - чл. 17, ал. 3. Към искането се представя и удостоверение за регистрация на ООД, както и образец от подписа на управителя на клона. Служебно съдът по регистрацията на клона изпраща препис от своето решение на съда по седалището на ООД за извършване на вписване на клона.

Клонът е задължен да води търговски книги като самостоятелен търговец, но той не съставя отделен баланс - чл. 19.

Клонът участва на пазара от името и за сметка на ООД. Към фирмата на ООД задължително трябва да се направи добавката „клон“; - чл. 8. Когато ООД сключва сделки чрез клона, ако по тях възникнат спорове, те могат да се водят както срещу ООД, така и срещу клона - чл. 20. Оказва се, че клонът няма материалноправна правоспособност, но има процесуална правоспособност, ако спорът е по преки отношения с него.

Дружествен договор.

Многочленното ООД се образува въз основа на дружествен договор и затова самото ООД се определя като договорно образование. ЕООД се създава с едностранен

учредителен акт, който трябва да има същото съдържание като дружествения договор. Това съдържание е определено - чл. 115.

Дружественият договор има две значения. От една страна, той е договор между определени лица, които със сключването му поемат определени права и задължения и целят постигането на съответен правен резултат - създаването на ООД като самостоятелно юридическо лице. Затова дружественият договор се именува още учредителен договор.

От друга страна, дружественият договор е акт, който урежда правното положение на ООД, неговата дейност, имущество, управление и прекратяване. Поради това той се обозначава понякога като устав.

Като всеки договор и дружественият предоставя на участниците свобода за уреждане на отделни отношения. В ТЗ се съдържат повелителни правила, от които страните не могат да се отклонят в дружествения договор и са длъжни да ги спазват. Тези разпоредби са задължителни и ако не са възпроизведени в дружествения договор. Наред с тях в ТЗ има и много диспозитивни правила, които, се прилагат само ако в дружествения договор страните не са предвидили друго. Тези норми позволяват да се отчетат в конкретния договор интересите на страните, особеностите на отделното ООД. Така например съдружниците не могат да уговорят по-малък капитал или дял в капитала от определения размер по чл. 117. Но дружественият дял на отделния съдружник според чл. 127 се определя според дела в капитала, ако не е уговорено друго.

Седалището на ООД според чл. 12 е населеното място, където се намира управлението на дейността му. Пространствено седалището се определя чрез адреса, който пък зависи от адреса на управлението.

В дружествения договор задължително трябва да се определи времетраенето му. Може да се избира между точно определен по време срок или да няма срок. Когато в договора е определен срок, ООД се прекратява автоматично с настъпването му. Ако е определен срок, той може да бъде изменен със съгласието на съдружниците преди настъпването му чрез изменение на дружествения договор.

Задължителен елемент от съдържанието на дружествения договор е посочване на размера на капитала - чл. 115, т. 4. Необходимо е да се даде само цифровата величина. А капиталът трябва да бъде в лева. Тъй като законът допуска при учредяването да не бъде внесен целият капитал, а най-малко 70 на сто от него, в дружествения договор задължително се посочва както размерът на внесения капитал, така и сроковете и условията за внасянето на остатъка.

Според чл. 115, т. 5 в дружествения договор се посочват конкретно размерите на дяловете, с които отделният съдружник участва в капитала. Когато дяловата вноска на отделния член е непарична, в дружествения договор тя се описва изцяло, като се посочва още паричната ѝ оценка, определена въз основа на чл. 72, ал. 2, както и основанието на правата на съдружника-вносител.

Как ще се управлява и представлява ООД е следващият въпрос, който задължително трябва да бъде уреден в дружествения договор - чл. 115, т. 6. Може да се избира между един или няколко управители, които заедно или/и поотделно да представляват ООД. В дружествения договор се уточняват компетентността на общото събрание и редът за вземане на решения. Ако се предвиди ООД да има един или няколко контролори, правното им положение се урежда също в дружествения договор - чл. 144.

Като последен въпрос от задължителното съдържание на дружествения договор т. 7 на чл. 115 сочи „предимствата на съдружниците, ако са уговорени“. В закона не се изяснява какви могат да бъдат тези предимства. Вероятно се имат предвид отклонения

от диспозитивните норми и включване на правила, когато законът предвижда овластяване. Така напр. според чл. 120, ал. 1 всеки съдружник е длъжен да изплати или внесе дела си по реда, посочен в дружествения договор. Или дружествения дял на съдружника се определя според дела в капитала, ако не е уговорено друго - чл. 127.

Относно правната природа на дружествения договор понастоящем преобладава разбирането, че е налице организационен договор. По този начин се преодолява старият спор в теорията, който почиваше на съществуването на два вида разпоредби в него - едни, които уреждат конкретни отношения между съдружниците, и други, които имат нормативен характер за ООД като юридическо лице.

При тълкуване на дружествения договор трябва да се излиза от двойното му значение и в съответствие с чл. 68 да се търси волята на учредителите ѝ. Необходимо е да се държи сметка и за вида отношения, които се уреждат от дружествения договор.

Въпросите, които са част от задължителното съдържание на дружествения договор, не могат да бъдат изменяни или допълвани с текущи решения на общото събрание. Изменения и допълнения могат да се извършват само от общото събрание и то с единодушно приети решения от съдружниците.

В дружествения договор не могат да се уреждат отношения на ООД или на съдружниците с трети лица, напр. с банки, с държавни органи и др. Като всеки договор действието и на дружествения договор се ограничава само между съдружниците и ООД, а спрямо трети лица - само в предвидените от закона случаи - чл. 21 ЗЗД. За трети лица например в сила е уговорката в дружествения договор за начина, по който се представлява ООД.

Дружественият договор се приема с единодушие от учредителите. Новоприетите съдружници са длъжни да се присъединят към него без уговорки или резерви. С единодушие съдружниците внасят изменения и допълнения в договора.

Екземпляр от дружествения договор, надлежно подписан, се представя задължително в окръжния съд по седалището на ООД и се съхранява във фирменото дело. По същия начин се постъпва с измененията и допълненията. Дружественият договор не се ползва с публичност освен в частта за данните, които подлежат на регистрация и се обнародват в Държавен вестник. Част от съдържанието на дружествения договор може да се даде в приложения, които са негова неразделна част.

Вписване на ООД и положението му до вписването.

Според чл. 67 ООД се смята за възникнало от деня на вписването му в търговския регистър.

Вписването на ООД се извършва въз основа на заявление на избрания от учредителите управител, съответно управители - чл. 672 . Съдружниците нямат право да искат вписване или да участват в производството по вписването. Управителят не само има право да заяви вписването, но той е длъжен да го поиска в 7-дневен срок от настъпването на обстоятелствата, които дават основание да се поиска вписването - чл. 4. За неспазване на този срок в чл. 284 е предвидена административно наказателна отговорност за управителя - глоба от 5 до 50 лева. Глобата се налага от окръжния съд, решението на който подлежи на обжалване с частна жалба. Компетентен съд за вписване е окръжният съд по седалището на ООД.

Капитал на ООД

Капиталът на ООД е стойностна величина, която се образува от стойността на вноските на отделните съдружници. До размера на записаните вноски съдружниците носят риска за дейността на ООД. Търговският закон определя минималния размер на капитала на 5 000 лв. - чл. 117, ал. 2. Максимален размер няма установен. Целият капитал трябва да бъде записан при учредяването на ООД, като при вписването на ООД в търговския регистър трябва да се внесе най-малко 70 на сто от записания капитал, а не от нормативно определения минимален размер. Така, ако учредителите са определили капитал в размер на 100 лв., при вписването трябва да е внесено имущество на стойност най-малко 70 лв. В някои чужди закони и в ЗООД от 1924 г. капиталът се именува основен. Капиталът в ООД се определя винаги в лева.

Има разлика между капитал и имущество на ООД. Капиталът като стойностна величина съвпада с имуществото на ООД само при създаването на дружеството. От момента на започване на стопанската дейност на ООД капиталът се разминава с имуществото като или го надвишава, или е по-малко по размер от него. Капиталът е относително стабилна величина, докато имуществото е динамично и непрекъснато в процеса на стопанската дейност изменя своя вид, съдържание и размер. Имуществото на ООД включва всички права, парично оценими отношения и задълженията. Това могат да бъдат вещни, облигационни и права на интелектуална собственост, парично оценими фактически отношения и др. По структура и състав имуществото на ООД е разнообразно.

Дял и дружествен дял в ООД.

В ТЗ се използват няколко термина, близки по значение във връзка с дяловете, зад някои от които стоят различни правни явления. Това са термините дял, дял в капитала, дялова вноска и дружествен дял.

Дружественият дял се използва като термин в чл. 127, 129, 131 и 137, ал. 1, т. 2. А терминът дялова вноска е използван само в чл. 124. Като се сравни този текст с чл. 120 и 121, трябва да се стигне до извода, че под дялова вноска се разбира дължимото от съдружника, с което той участва в капитала на дружеството. А това е всъщност неговият дял. От казаното следва, че има два термина, които трябва да се разграничат - дял и дружествения дял. И за двата термина законът не дава определения, затова те трябва да бъдат изведени от цялата нормативна уредба на ООД.

Управление на ООД.

В чл. 135 са посочени задължителните и необходимите органи на всяко ООД: общо събрание и управител (управители). Възможно е ООД да предвиди в дружествения договор да се избира и контролор (контролори) - чл. 144. Той е факултативен орган.

Според чл. 143 дружественият договор може да предвижда да се избират един или няколко управители. Когато управителите са няколко, могат ли те да бъдат организирани като управителен съвет? Управителният съвет е колегиален орган. Той не изключва и не замества едноличния управител. Въвеждането на управителен съвет наред с управител изисква преразпределение на компетентността на управителя и поделянето ѝ между тях. Практически това би усложнило системата от органи. Склонен съм да приема, че в дружествения договор може да се въведе управителен съвет, но като съвещателен орган, решенията на който няма да обвързват управителя.

Общото събрание на ООД е върховният орган, неговата компетентност е уредена в ТЗ. Някой от по важните правомощия са: Изключване и приемане на съдружник, общото

събрание избира свой органи на управление от неговата компетентност са и всички важни въпроси относно управлението на дружеството.

АД е дружество на капитала. То се създава, за да събере материални (парични и непарични) средства за извършване на по-крупна стопанска дейност. Неслучайно през миналия век се е казвало, че ако не съществували АД, не би могло да се изградят железниците. А днес може да се каже, че без АД е немислимо организирането на каквато и да е едра търговска дейност. АД е форма за концентрация на материални средства и за организиране на мащабна търговска дейност и то във всички сектори на народното стопанство.

Корените на съвременните АД трябва да се търсят в късното среновековие, когато в градовете-държавици на Италия се образуват като АД банки, а в Холандия и Англия - мореплавателни и търговски компании. Понастоящем АД, независимо от някои национални особености според законодателството на отделните държави, е универсална организационна форма за търговия и се използва в целия свят.

У нас първата нормативна уредба за АД се съдържа в ТЗ от 1897 г. След отмяната на този закон през 1951 г. във връзка с одържавяването на цялата стопанска дейност и централизираното ѝ ръководство АД, както и другите търговски дружества, не се използват като организационни форми за стопанска дейност. От началото на 1989 г. с влизането в сила на УСД се възстановява плурализмът в използването на организационни форми за търговска дейност и между тях фигурира и АД - чл. 32-43.

Понастоящем регламентацията на АД се съдържа в ТЗ. В него има обща уредба за търговските дружества, включително и за АД, като напр. гл. II - Търговски регистър, гл. III - Търговска фирма и седалище, гл. IV - Предприятия и сделки с тях, гл. V - Клонове, гл. VI - Търговско представителство, гл. VII - Търговски книги, гл. X - Общи положения на търговските дружества, гл. XVI - Преобразуване на търговски дружества, гл. XVII - Ликвидация и гл. XVIII - Обединяване на търговски дружества.

Специалната нормировка за АД в ТЗ се съдържа в гл. XIV. Вън от ТЗ специални правила за отделни видове АД има за: банките - в Закона за банките и кредитното дело; АД с чуждестранно участие - в Закона за стопанската дейност на чуждестранни лица и за закрила на чуждестранните инвестиции; държавните ЕТД - в ПРУПСДП.

Понастоящем АД е удобна форма преди всичко за кумулиране на финансови средства, но АД изпълнява сега и други икономически и социални функции. Акционерната форма дава възможност в дружеството да се привлекат и включат не само търговци, но и неговият персонал. Така персоналът е не само материално заинтересован от крайните резултати на стопанската дейност, но може да участва и в управлението на АД. Друга нова функция на АД е свързана с участието на публична собственост в него. Особено важна е ролята му при осъществяване на приватизацията. Поради всичко това АД е перспективна форма за стопанска дейност при прехода към пазарно стопанство.

Организация на управлението на АД - изходни положения. Организацията на управлението на АД, уредена в ТЗ, се различава съществено от организацията на управлението на другите ТД и от моделите, които бяха установени в ТЗ от 1897 г. и бяха използвани от западните европейски държави до преди около три десетилетия. Какво обуслови тези промени?

Новото в управлението на АД. Какви са моделите за организация на управлението в западните държави понастоящем? Според законодателството в Германия и Швейцария АД има три задължителни органа - общо събрание, управителен съвет и надзорен съвет. В САЩ и Великобритания АД имат два органа - общо събрание и управителен съвет (борд). Във Франция, както и по проекта за Европейско АД - учредителите могат да

избират между системата на управителен и надзорен съвет или само на управителен съвет.

На основата на тези нови обстоятелства и изисквания, както и на чуждестранния опит, законодателят ни се ориентира към френското решение, което е по-гъвкаво. Новата уредба по ТЗ може да се скицира по следния начин.

Въвеждат се две организационни структури на управление, между които всяко АД е свободно да избира. АД може да сменя веднъж възприетия режим, като го замени с другия.

Общо положение за двата режима е наличието на общо събрание. Разликата за двата режима е в постоянно действащите изпълнителни органи, в тяхната компетентност и съотношение.

Ако по-рано се говореше за управленска пирамида на органите, в АД - за йерархична структура, понастоящем по-точно би било да се говори за разпределение на функциите и компетенциите. Всеки постоянно действащ орган има своя компетентност и носи самостоятелна отговорност за упражняването ѝ.

Общото събрание на АД не би могло да бъде означавано като върховен или виеш орган на управление. Неговата компетентност е конкретно и изчерпателно определена в закона и устава. Обратно, постоянно действащите изпълнителни органи - управителен съвет и съвет на директорите, имат определена по най-общ начин компетентност - те управляват и представляват АД. Това значи, че те могат да вземат валидни решения по всички въпроси освен по тези, които са резервирани от закона и устава за общото събрание.

Вътрешният контрол е институционализиран само при едната система за управление - тази, която включва управителен и надзорен съвет. При това за разлика от миналото, в управленската структура на АД няма специален контролен съвет (ревизионна комисия), който да контролира постоянно действащите изпълнителни органи, счетоводството и годишното приключване. Сега част от тези функции са възложени на външни специализирани лица - експерт-счетоводители. Без проверката на годишния счетоводен отчет от експерт-счетоводител общото събрание не може да го приеме - чл. 249-251.

Извън задължителните органи, предвидени в закона, в АД могат да бъдат създавани работни групи, комисии и др. Тяхната компетентност се определя от органа, който ги е образувал, но на тях не може да се делегират компетенциите, които законът е възложил на съответните органи. Тези работни групи и комисии имат само съвещателна компетентност.

От организацията на управлението на АД, когато се търси отговор на въпроса кои са органите на управление, трябва да се различава организацията на апарата за управление, т.е. на дейността на АД. Апаратът за управление може да бъде изграден на функционален или продуктов принцип. Упражняването на отделните функции може да бъде централизирано или децентрализирано. ТЗ не се занимава със структурата на апарата. Това е въпрос, който се урежда във вътрешния правилник на АД.

Общото събрание е органът на АД, на който акционерите упражняват своите права. То може да бъде определено като събрание, свикано и конституирано по надлежния ред, на което е осигурена правната възможност на акционерите с правото на глас да участват и присъства предвиденият в устава кворум от капитала - чл. 220-227. Следователно не всяко събиране на акционери има качество на общо събрание. Не са ли налице посочените формални изисквания, събраните акционери не могат да вземат решения, които да обвързват АД.

Протокол за заседанията на общото събрание се води задължително протокол в специална книга. Протоколът трябва да съответства по съдържание на определени изисквания, посочени в чл. 232. Той следва да бъде подписан от председателя, секретаря и преброителите. Към него се прилагат списък на присъстващите и документите, свързани със свикването на общото събрание. Протоколът с приложенията към него АД е длъжно да съхранява най-малко 5 години. При поискване протоколите могат да се предоставят на акционерите.

Уводни бележки. ТЗ различава две системи на управление на АД, под които разбира управление постоянно действащи изпълнителни органи, т.е. органи за управление извън общото събрание. Те се именуват едностепенна и двустепенна според броя на постоянно действащите органи. При едностепенната система има един постоянно действащ орган - съвет на директорите, а при двустепенната - два, управителен и надзорен съвет. АД са свободни в избора на системата. Няма никакви формални изисквания и ограничения, включително за преминаване от едната система в другата, и обратно. За органите от двете системи са установени някои общи правила, които ще се разгледат преди особените правила за всяка една от тях.

Мандат. Членовете на органите и по двете системи се избират в срок определен в устава, но не по-дълъг от пет години - чл. 233. Изключение е установено за членовете на съвета на директорите и на надзорния съвет, които в първите състави след учредяването се избират за срок от три години. Няма ограничения за преизбиране на членовете на съветите.

Член на съвет. За член на съвет могат да бъдат избирани дееспособни физически лица. Ако в устава се предвиди изрично, член може да бъде и юридическо лице. Няма изискване членът на съветите да е акционер. Когато за член е избрано юридическо лице, последното определя своя представител, който ще упражнява правата и изпълнява задълженията му в съвета. В случай, че съветът с действията си причини вреди на АД, всички членове, включително и юридическите лица, отговарят солидарно и неограничено - чл. 234, ал. 1. Тази отговорност прави деликатно участието на юридически лица в съветите.

КОМАНДИТНО ДРУЖЕСТВО С АКЦИИ

Командитното дружество с акции (КДА) е вид ТД, в което се съчетават признаци на командитното дружество и на АД. То спада към КТД, тъй като в него преобладават чертите на АД. Историческата му проява е свързана с потребността да се осигурят повече средства като капитал. КДА се създава като вид ТД далеч преди ООД. На практика този вид ТД понастоящем има ограничено разпространение поради развитието на по-надеждни форми, като АД и ООД.

Нормативната уредба на КДА се състои от две групи правни норми. Едната група обхваща специалните норми, включени в гл.ХУ на ТЗ. В друга група влизат разпоредби за АД, които намират съответно приложение, доколкото не са отменени от специалните норми от първата група.

КДА се състои от два вида съдружници - неограничено отговорни или комплементарни, и ограничено отговорни - командитисти. Съдружниците от едната и другата група могат да бъдат както физически, така и юридически лица. Законът изисква ограничено отговорните съдружници да бъдат най-малко трима. Няма изисквания за броя на

неограничено отговорните съдружници. Комплементарите могат да бъдат едновременно и ограничено отговорни, т.е. да имат две качества. Когато са и ограничено отговорни, те участват в общото събрание само с право на съвещателен глас. За акциите си обаче те ползват всички останали права като командитистите.

Учредители на КДА са само комплементарите. За тях са запазени две важни правомощия. На тях законът дава право да изберат акционерите между участващите в подписката. Когато учредяването се извършва симулантно, естествено също комплементарите са тези, които определят кои ще участват като акционери. Освен това неограничено отговорните съдружници са овластени да изготвят устава на дружеството и да свикат учредителното събрание - чл. 254, ал. 1 и 2.

Като акционери ограничено отговорните съдружници отговарят за задълженията на КДА до размера на записаните акции, за разлика от комплементарите, които отговарят солидарно и неограничено с цялото си имущество, заедно с КДА. Размерът на вноските на всички съдружници се определя в устава. За размера на капитала в сила са разпоредбите на чл. 161, т.е. когато КДА се образува с подписка, капиталът не може да бъде по-малък от 5 млн., а когато е без подписка - 1 млн. лева.

Във фирмата на дружеството трябва да се съдържа означението КДА - съкратено или изписано.

Някои важни особености са установени в режима на управление на КДА. То е длъжно да прилага едностепенната система на управление, предвидена за АД, т.е. негови органи са общото събрание и съветът на директорите - чл. 256. Компетентността на общото събрание се определя в устава - предвижда чл. 157, ал. 2. Това практически означава, че тя може да бъде определена по-широко или по-тясно от списъка, съдържащ се в чл. 221. Ако в устава не е предвидено нищо, следва да се приеме, че ще се прилага чл. 221. Съветът на директорите се състои само от комплементарите - чл. 258. Решения за извършване на проверка на дейността на дружеството могат да се вземат по искане на ограничено отговорните съдружници - чл. 257, ал. 3. Изменения и допълнения в устава на дружеството се приемат със съгласие на неограничено отговорните съдружници. С тяхно съгласие се решава и прекратяването на дружеството - чл. 259. Смъртта или обявената несъстоятелност на ограничено отговорните съдружници няма за последица прекратяване на дружеството, доколкото в устава не е предвидено друго.

Ликвидационният дял на всеки съдружник, независимо дали е ограничено или неограничено отговорен, се определя съразмерно с вноските му в дружеството - чл. 260.

Използвана литература:

1. Витали Таджер – “Капиталови търговски дружества”, София
2. Списание “Търговско право” бр.6 от 1994г.
3. Търговско право – учебник. Емил Златарев и Веселин Христофоров.
4. Търговско право – учебник. Иван Владимиров.
5. Търговски закон.